?ир к?не (ингл. Earth Day) — кешел?рне ?ирне? экологик проблемаларына ??леп ит? ?чен ?тк?релг?н чараларны? уртак исеме. Табигатьне саклау - ??р кешене? изге бурычы ул. Шуны иск? алып 1994 елны? 22нче апреленн?н алып бу к?н - Б?тенд?нья ?ир к?не дип ис?пл?н?.
Безне? планетабыз бик нык пычранган, без зур бер ч?плект? яш?г?н кебек, л?кин кешелек ?ле моны а?лап бетер? алмый. Без б?ген ?ирд? яшибез, л?кин кил?ч?к буыннар яши алырмы? Чиста саф ?ава - табигатьне? и? зур байлыкларыннан берсе. ?г?р ?ирд? ?ава булмаса, анда бар тереклек юкка чыгар иде. Елына атмосферага 5 млрд. тонна CO2 б?ленеп чыга. Аны? н?ти??сенд? озон катламы нечк?р?, озон тишекл?ре барлыкка кил?. Бу тишекл?р аша ?ирг? Кояшны? ультраш?м?х? нурлары омтыла. Кешел?рд? рак авыруы китереп чыгарырга м?мкин. Кислород ?ирд? тагын да ныграк кими, ? кара металлургия ??м химия промышленносте заводларыннан, котельныйлардан, транспоттан чыккан агулы газлар к?б?я д? к?б?я. Шу?а к?р? завод-фабрика торбаларына т?тен, к?л, зарарлы газларны тоткарлаучы махсус ?айланмалар куялар.
Су - тереклек чыганагы ик?нен д? бел?без. Безне? организмны? 2/3 ?леше судан тора. Б?тен т?нг? туклыклы матд?л?р таратучы кан составында да су бар. Тире аша парга ?йл?неп, су безне? т?н температурасын к?йл?п тора, ул организмнан зарарлы матд?л?рне чыгару ?чен д? кир?к. Галимн?р ис?пл?г?н, ??р ел саен сулыкларга шулкад?р к?п агулы матд?л?р эл?г?, алар бел?н 10 ме? товар поездын тутырып булыр иде. Х?тта Арктика суларында да кер порошогы калдыклары табалар. Кешене? суга ихтыя?ы елдан -ел арта. 1942 елда б?тен д?ньяда су ихты?ы 1000 км3 булса; 2000 елда 5000 км3 т?шкил ит?. Кул пычранса, су бел?н юарсы?, су пычранса, ни бел?н юарсы?? диел? татар халык м?календ?.
Туфрак та авырый б?ген. Ул бик акрын барлыкка кил?, ик?н. Аны? ?чен й?зл?рч?, х?тта ме?н?рч? еллар кир?к. ? мен? ?имер?, бозу бик тиз. Со?гы 100 елда ?ирд? - ?леш у?дырышлы туфрак югалган. Туфрак катламы т?рле юллар бел?н бозыла: файдалы казылмалар тапканда, нефть суыртканда, ерымнар ясалганда, ?ил, су эрозиясе н?ти??сенд?. Тагы туфрак катламын д?рес эшк?ртм?г?нд?.
Урман бел?н су - табигать к?рке дип ?йт? халкыбыз. Урманнарны ?ир планетасаны? “?пк?се” дил?р. Л?кин х?зер ?ирд? пел?шл?н? бара яки урманнарны? м?йданы кими. ?ир й?зенд?ге барлык урманнар ел саен 40 триллион т O2 б?леп чыгара. Д?ньяда минут саен 2 га урман юкка чыга. 20 кг макулатура 1 агачны саклап калуга ти?. ? бер тонна

макулатура ис? 0,4 га урманны кисел?д?н саклый. Урманда ташлап калдырылган к?газь 2 ел таркала, консерва банкасы - 90 ел, полиэтилин-200, пыяла кис?ге1000 ел таркалмый ята. Бер гектар чыршы урманы 32 тонна, нарат урманы - 35, карама - 43, ? им?н урманы 54 тонна тузан йота ала. Агач-куаклар тузан микъдарын - 3, ? зарарлы газ ??м т?тен к?л?мен 2 тапкырга кимет?. Урманга барган ??р кеше ?зене? табигатьт? кунакта ик?нен онытмасын иде.
Кеше гомере буе табигатьт?н файдалана. Табигать кешене ашата, эчерт?, киендер?. Аны? матурлыгы ??м байлыгы безне? кулда.Табигатьне саклау - безне? бурычыбыз. ?йд?гез, берг?л?п табигатьне саклыйк! Шу?а бернич? дист? м?кт?п ??м вуз укучылары Л.Я.Аркаев исеменд?ге Гимнастик ?з?к тир?сен? Халыкара ?ир к?не алдыннан, 19нчы апрельд?, ?ыелдылар. Максатлары – Олимпийский Аллея ачып ?иб?р? - чыршылар утырт?. ? нинди Олимпийский Аллея олимпиадачысыз?! Х?рм?тле кунак буларак олимпиада чемпионы, спортлы й?р? буенча ике тапкыр б?тенд?нья чемпионы Валерий Борчин килг?н иде.
Валерий Борчин «ЗдОрОво!» фести-валенд? кунак булып кына калмады, ул ?зе д? бернич? чыршы утыртты. Мо?а бигр?к акцияд? катнашучылар арасында булган “авыр т?рбиял?н?че яш?смерл?р”не? исе китте. Ничек инде Борчин кад?р Борчин ?з куллары бел?н агач утырта! Олимпиада чемпионына иял?н? т?шк?ч, берг?л?п фотога да т?штел?р. Шулай итеп озакламый 50 чыршыдан торган Олимпийский Аллея барлыкка килде. Матур ??м сыйфатлы чыршылар алып килг?н ?чен, акцияд? катнашучылар Саранскны? МП «Зеленое хозяйство» сына аерым зур р?хм?тл?рен белдердел?р.
Бу гади акция б?йр?мг? ?йл?нг?н. Зур м?йданда экологик ярмарка оештырылган, спорт ярышлары ?тк?н. Мастер -класс ??м программа-шоу да булган. Ял итк?н арада т?мле булочкалар бел?н ч?й бик урынлы булган. «Социаль акция” оештыручылары ??м спонсорлары арасында «Мордовская Ключевая» диг?н компания ?ит?кчесе Ренат Раимов та бар иде. Берг?л?п бик матур «ЗдОрОво!» фестивален ?тк?рг?нн?р. Ул чынлап та бик яхшы ?тк?н.

Н.Х?лил